

12 PREGUNTES I RESPOSTES SOBRE LA CONSTITUCIÓ I LA UNIÓ EUROPEA

1. Qui va convocar la Convenció Constituent?

Ningú. Davant la proximitat de l'ampliació de la Unió, el Consell Europeu reunit a Laeken (Brussel·les) al desembre del 2001 va convocar una convenció europea que devia examinar certes "qüestions essencials que planteja el futur desenvolupament de la Unió i investigar les distintes respostes possibles. (...) estudiarà les diferents qüestions i establirà un document final"... (que) "servirà de punt de partida per als debats de la Conferència Intergovernamental, que adoptarà les decisions definitives". (Declaració de Laeken, El futur de la Unió Europea). Ni una paraula sobre una possible Constitució. Malgrat això, la Convenció, l'activitat de la qual va transcórrer gairebé a l'ombra, va elaborar un document titulat Projecte de Tractat pel qual s'institueix una CONSTITUCIÓ PER A EUROPA, que el seu president, V. Giscard d'Estaing va presentar com "un assoliment perquè és un projecte acabat, complet en tots els seus detalls, sense alternatives", exhortant al president del Consell Europeu (Berlusconi) a mantenir-lo intacte: "El posar-lo en tela de judici, fins i tot parcialment, comportaria el seu fracàs." (Declaració de Roma, 18 de juliol del 2003)

2. Com es governa en la Unió Europea?

La Unió Europea, amb Constitució o sense ella, aparenta no tenir govern. En els Tractats constitutius s'ha evitat rigorosament parlar de govern o d'òrgans de govern, tal vegada per a ocultar la seva falta total de legitimitat democràtica, o per la seva falta de definició política: la Unió no és un Estat, és menys que una federació i més que un mer acord de cooperació. Es parla en canvi de les Institucions de la Unió: Consell, Comissió, Parlament, Tribunal de Justícia i Tribunal de Comptes, a part del Banc Central. No seran òrgans de govern, però es distribueixen entre si els poders tradicionals, executiu (la Comissió), legislatiu (el Consell, de vegades amb certa participació del Parlament) i judicial. El Banc Central, per la seva banda, gaudeix d'una independència absoluta. El poder constituent (modificació dels Tractats) és detentat en última instància per la Conferència Intergovernamental (CIG). I tot això a un nivell superior al dels òrgans de govern dels Estats membres. "Una autocràcia que genera d'una forma o altra més del 60 % de la normativa de cada Estat membre." (Anàlisi de l'esborrany del Tractat Constitucional Europeu, Demopunk.Net).

3. Com es constitueixen aquestes Institucions?

El Consell Europeu està format pels caps d'Estat o de Govern (els líders) i el President de la Comissió; la presidència és rotativa, i es renova cada sis mesos. El projecte de Tractat de Constitució (PTC) preveu l'elecció, pel propi Consell, d'un President, amb un mandat de dos anys i mig, i d'un Ministre d'Afers exteriors. El Consell de Ministres, format pels respectius ministres o representants de rang ministerial dels Estats membres —per tant nomenats pel líder de cada país membre—, és el veritable poder legislatiu de la Unió. Els Comissaris, que integren la Comissió Europea, són designats pel president de la Comissió en consulta amb els governs. El President és elegit pel consell i investit pel parlament. La Comissió exerceix el poder executiu i detenta l'exclusivitat de la iniciativa parlamentària. El Tribunal de Justícia exerceix el poder judicial de la Unió. Els quinze jutges que ho integren són designats de comú acord pels governs dels Estats membres. El Parlament Europeu és l'única Institució amb legitimitat democràtica; els europarlamentaris són elegits per sufragi universal. Però és també la qual menys pes té. El seu paper, més aviat simbòlic, és la representació dels pobles dels països membres. No té el poder d'iniciativa, que detenta la Comissió; és consultat en alguns casos, en uns altres participa amb el Consell, i poca cosa més. El Banc Central Europeu, banc emissor de l'euro, té dos òrgans executius: un directori nomenat pel consell Europeu, i un Consell format pels Governadors dels Bancs Centrals nacionals. Està completament fora de tot control democràtic. En resum, les Institucions (òrgans de govern) de la Unió, excepte el Parlament, emanen

essencialment dels presidents i caps d'Estat, i encara que aquests en teoria puguin ser controlats individualment pels parlaments nacionals o l'opinió pública del seu país, les formacions col·legiades escapen d'una manera absoluta a tot control ciutadà. / el projecte diu ni més ni menys que: "El funcionament de la Unió es basa en el principi de la democràcia representativa" (art. I-45.1).

4. Representa almenys el Parlament Europeu a la ciutadania europea?

La ciutadania europea no existeix, i no només perquè no existeix una nació europea. El PTC estableix que: "Tota persona que ostenti la nacionalitat d'un Estat membre posseeix la ciutadania de la Unió, sense substituir-la." (art. I-8.1)). Com ciutadà europeu, "té dret" a participar en les eleccions al Parlament Europeu i en les municipals de l'Estat on resideixi, i només en aquestes. Així, un ciutadà d'altre país segueix sent un estranger (això sí, comunitari) en el país de residència, per exemple, sense drets polítics —votar i ser elegit en una elecció nacional—. Sent la Unió un conglomerat d'Estats, els eurodiputats representen als seus respectius Estats. (Encara que cobren el seu sou, que s'han fixat en 8.671 € bruts mensuals, a càrrec del pressupost de la Unió.) (El País, 18/12/03).

5. Què és la governança europea?

El debat sobre la governança europea engegat per la Comissió amb el seu Llibre Blanc de juliol del 2001, abasta el conjunt de normes, procediments i pràctiques relatius a la manera que s'exerceixen els poders en la Unió Europea. El Llibre Blanco la defineix així: "El concepte de governança designa les normes, processos i comportaments que influeixen en l'exercici dels poders a nivell europeu, especialment des del punt de vista de l'obertura, la participació, la responsabilitat, l'eficàcia i la coherència." Per altra banda, l'art. I-49.1 del projecte de "Constitució" diu: "A fi de fomentar una bona governança i de garantir la participació de la societat civil, les institucions, organismes i agències de la Unió actuaran amb el major respecte possible al principi d'obertura." "En general, aquest neologisme es refereix a aquelles formes de govern que no s'atreveixen a cridar-se govern, perquè si ho fessin delatarien el seu caràcter dictatorial. (...) La governança es presenta com el projecte de constitució política més adaptat al neoliberalisme, per al qual ha arribat l'hora d'eliminar tot risc que les majoria socials facin escoltar la seva veu. (...) El seu projecte de devolució del poder a la societat civil significa la desaparició de l'escenari públic de la participació política ciutadana, que és substituït per l'espai privat del mercat i de la societat civil." (John Brown, De la governança o la constitució política del neoliberalisme).

6. Què s'entén per societat civil?

El Llibre Blanco la defineix així: "La societat civil agrupa, en particular a les organitzacions sindicals i patronals (els interlocutors socials), així com a les organitzacions no governamentals, associacions professionals, organitzacions de beneficència, organitzacions de base i organització dels ciutadans en la vida local i municipal, amb una especial contribució per part de les esglésies i comunitats religioses." Per altra banda, recomana a la Comissió que "deurà: (...) Implicar a la societat civil (...) (que) ocupa un important paper al permetre als ciutadans expressar les seves preocupacions i prestar serveis que responguin a les necessitats de la població. Les organitzacions que la integren mobilitzen als ciutadans i presten el seu suport, per exemple, a les persones víctimes d'exclusions o discriminacions. (...) Les Organitzacions No Governamentals ocupen un important paper en la política d'ajuda al desenvolupament a escala mundial. Serveixen sovint de sistema d'alerta ràpida per a orientar el debat polític."

7. Què són els interlocutors socials?

Per a la Comissió, els seus interlocutors socials són les tres principals organitzacions representatives en l'àmbit europeu, amb les quals manté el "diàleg social". Aquestes

són la CES (Confederació Europea de Sindicats, la UNICE (Unió de Confederacions d'Industrials i Empresaris d'Europa) i el Centre Europeu d'Empreses Públiques. "A més del diàleg permanent amb els interlocutors socials, la Comissió va organitzar un primer fòrum europeu sobre la política social al març de 1996 amb la finalitat de reunir als representants d'associacions, organitzacions no governamentals, interlocutors socials, institucions europees i Estats membres." (Glossari)

8. Com es distribueix el poder entre les Institucions de la Unió i els Estats membres?

El projecte de Constitució estableix que la delimitació de les competències de la Unió es regeix pel principi d'atribució. L'exercici de les competències de la Unió es regeix pels principis de subsidiarietat i de proporcionalitat. En virtut del primer, la Unió actua dintre dels límits de les competències que li atribueixen els Estats membres. Tota competència no atribuïda correspon als Estats membres. (art. I-9). "En virtut del principi de subsidiarietat, en els àmbits que no siguin de la seva competència exclusiva, la Unió intervindrà només en la mesura que els objectius de l'acció pretesa no puguin ser arribats a de manera suficient pels Estats membres, bé a nivell central o bé a nivell regional i local, sinó que puguin arribar-se a millor (...) a nivell de la Unió." I "en virtut del principi de proporcionalitat, el contingut i la forma de l'acció de la Unió no excediran del necessari per a arribar a els objectius de la Constitució." En altres paraules, en els àmbits els quals no té competència exclusiva, és la Unió la qual decideix si deu intervenir i quina mesura fer-lo. Si hagués un conflicte de competències, l'última paraula la té la Unió, a través del seu Tribunal de Justícia!

9. Què és l'arquitectura europea?

Es denomina així al "conjunt de les organitzacions, institucions, tractats i relacions consuetudinàries a que el seu al voltant s'articula l'espai europeu...". El tractat de la Unió Europea (Maastricht, 1992) va establir "tres pilars: La Comunitat Europea (primer pilar), La Política Exterior i de Seguretat Comuna (segon pilar) i la cooperació en els àmbits de la Justícia i dels Assumptes d'Interior (tercer pilar)". El Tractat de Amsterdam (1997) va transferir alguns temes del tercer pilar al primer (lliure circulació de persones). En el primer pilar, que comprèn les competències transferides en els Tractats, s'aplica el cridat procediment comunitari (decisió per majoria); en el segon i el tercer, on no hi ha transferència de sobirania, s'aplica el procediment intergovernamental (decisió per unanimitat).

10. Representa algun perill aquesta "Constitució"?

"El europeïsme liberal és irrevocable. El sistema europeu és un mecanisme a trinquete, només pot girar en un sentit..." (J.-C. Barreau, *Li coup d'État invisible*). Totes les constitucions nacionals poden ser modificades, però aquesta pretén ser irrevocable, la qual cosa és absolutament incompatible amb la democràcia. Per què? Tal vegada per a blindar les "conquestes" del neoliberalisme compreses en el patrimoni comunitari, inclosa la seva estructura autocràtica. Ja el Tractat de Maastricht va establir entre els seus objectius: "mantenir íntegrament el patrimoni comunitari i desenvolupar-lo..." (art. I-2), i més endavant, que "La Unió tindrà un marc institucional únic que garantirà la coherència i la continuïtat de les accions portades a terme per a arribar a els seus objectius, dintre del respecte i del desenvolupament del patrimoni comunitari. (art. I-3).

11. I què és el patrimoni comunitari?

És la suma del dret comunitari, que comprèn el contingut i els principis i objectius polítics dels Tractats, la legislació adoptada en aplicació dels mateixos i la jurisprudència del Tribunal de Justícia (que en els seus quaranta i tants anys d'existència s'ha forjat una reputació de gelós promotor de la lògica liberal), els acords internacionals celebrats per la Comunitat i pels Estats membres entre si en l'àmbit de

les activitats de la Unió, etc.; més tots els actes adoptats en el marc dels pilars segon i tercer de la Unió. (Glossari; Attac, EUROPA S.A.)

12 Per quina la Unió Europea és neoliberal? Per què és l'Europa del Capital?

La construcció europea va començar com un mercat, i com producte de la guerra freda, políticament impulsat per Estats Units, amb la ideologia liberal imperant a Europa Occidental: ja el Tractat de Roma (1957) havia posat en el cor de la seva construcció el principi de la competència. Per la seva banda el Tractat de Maastricht estableix que "La Comunitat tindrà per missió promoure (...) un creixement sostenible i no inflacionista... (art G) i que "per a arribar a les fins enunciades (...) l'acció dels Estats membres i de la Comunitat inclourà (...) l'adopció d'una política econòmica (...) que es portarà a terme de conformitat amb el respecte al principi d'una economia de mercat oberta i de lliure competència. I el PTC assumeix com objectiu: "La Unió oferirà als seus ciutadans un espai de llibertat, seguretat i justícia sense fronteres interiors i un mercat únic en el qual la competència sigui lliure i no estigui falsejada. (art. 1-3.2) i (...) "obrarà en pro del desenvolupament sostenible d'Europa basat en un creixement econòmic equilibrat, en una economia social de mercat altament competitiva..." (art. 1-3.3). L'aplicació escrupolosa d'aquests principis per les Institucions és ben coneguda (p.i., les actuacions del comissari Pascal Lamy en l'OMC). Però particularment greu en aquest sentit és l'acció del Tribunal de Justícia. Les seves fallades, de compliment obligatori per als països membres, basats en el principi de la competència, constitueixen bona part del voluminós patrimoni comunitari. El dret comunitari, per altra banda, presenta una característica singular: és el primer sistema jurídic que organitza l'autorregulació de la societat a partir únicament del mercat. La font i el subjecte del dret no són ni l'individu, com en el dret natural, ni l'Estat, com el positivisme jurídic. El mercat s'ha convertit en font i subjecte del dret. (Attac, EUROPA S.A.; C. Gobin, "Démantèlement programmé de l'État social", Manière de voir nº 61, gener-febrer del 2002)

Raúl, Barcelona, 30 de mayo del 2004